

MAI

.....
SALVADOR COMPANYY

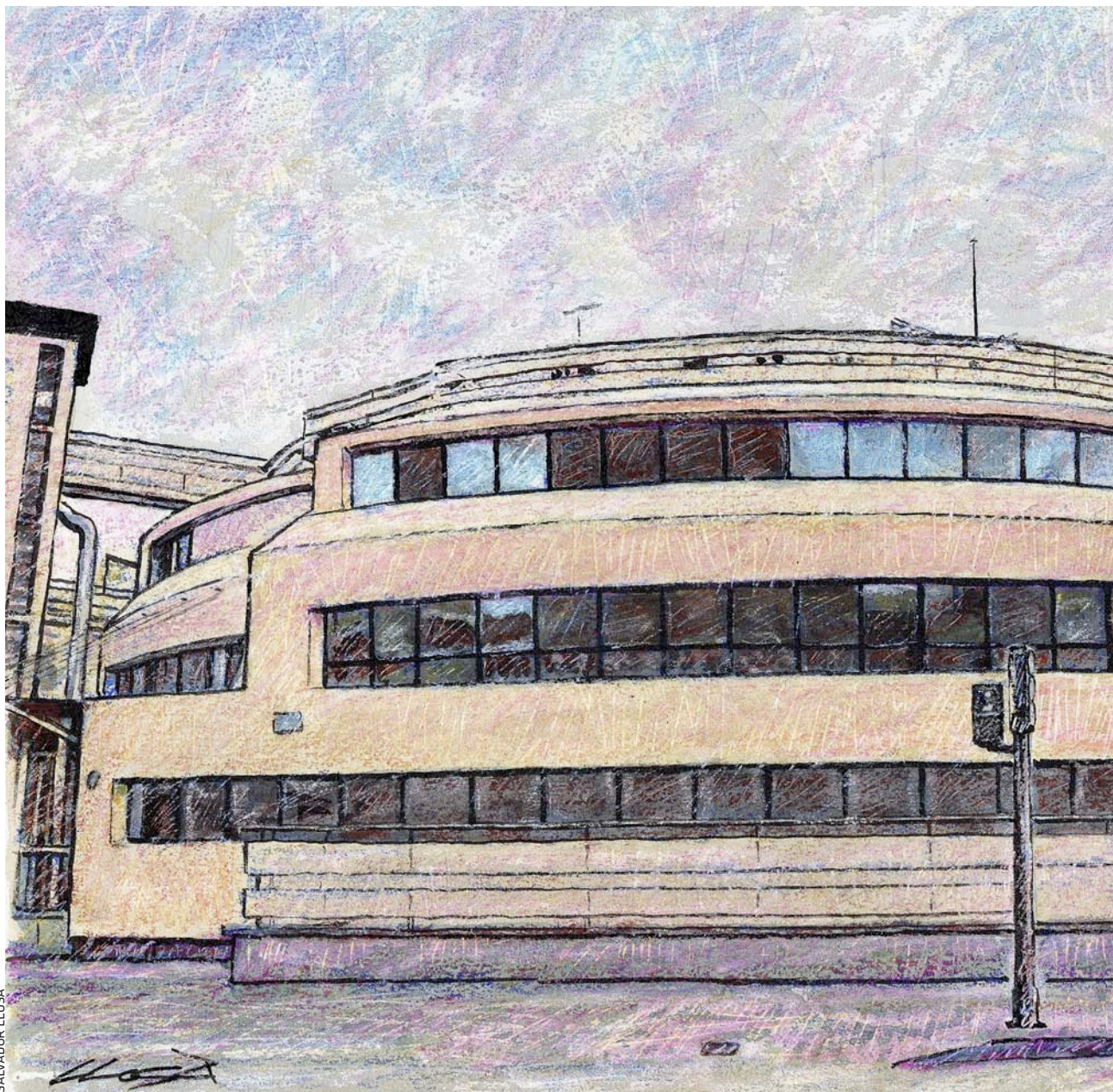
En el principi, una simple errada: un infermer nou, en pràctiques, que no es va fixar que davall de les línies on deia la planta i el número de la cambra, a la targeta que venia amb la safata del sopar, hi havia aquell nom, els cognoms i el nom d'aquell individu en lloc dels de ma mare.

Els darrers mesos, quan li duïen el dinar o el sopar, havia agafat jo el costum de llegir-li el menú, per tal d'anunciar-li el que s'hauria d'engolir —o almenys intentar-ho— i, en el millor dels casos, algun plat dels que li agradaven, com aquell dia: DIETA: Normal Basal Carta Invier, hi deia entre el nom i el menú, tot i que érem a la fi de maig, i a sota, de primer, l'inevitable consomé, una gelatina amb gust de llima per a les postres i, entremig, com tots els dilluns, un dels seus menjars preferits de la carta hospitalària, l'abadejo al forn amb ceba caramel·litzada. Però, si recorde cada lletra d'aquell petit rectangle de cartolina blanca que acompanyava el sopar, és perquè aquella confusió de safata m'havia servit en una el veí del costat, aqueix home tan elusiu, tan esmunyedís per als mitjans, que fins llavors només havia sigut, com ma mare, un altre malalt sense rostre que no eixia mai de la cambra.

Quan vaig tenir la idea d'escriure açò, vaig plantejar-me ocultar aquell malalt terminal de càncer darrere d'una majúscula o, si molt convenia, inventar-li un altre nom, un d'al·lusiú només per a inicis; però així i tot, vaig pensar de seguida, qualsevol que llegirà aquestes pàgines —almenys qualsevol habitant d'aquest ex-país— sabrà que parle d'ell. No era membre del partit, ni tampoc funcionari ni s'havia presentat mai a unes eleccions: era un independent; en concret, allò que se'n diu un càrrec de confiança, però no un de tants com desficiaven els pressupostos de l'erari públic. D'ell es deia, fa més de vint anys, que era el factòtum de la Conselleria de *Servicis Socials*, les orelles, els ulls i, sovint, les mans del conseller, del qual, al seu torn, sempre s'havia afirmat —i no només al seu poble, que era el de ma mare i on els veïns, amb raó o sense, mai no callen...— que era la mà dreta del president, l'encarregat del treball brut i, per tant, el poder en l'ombra del Consell; i de la nit al dia, sense necessitat de cap escàndol de corrupció, que tan freqüents eren ja aleshores, prou abans de les eleccions que els van apartar del poder, aquell home *independent*, aquell càrrec de confiança que ara jeia, com ma mare, entre sondes urinàries, bolquers enormes i cànules de gota a gota i d'oxigen, havia abandonat el seu lloc a les bambolines del poder i no se n'havia tornat a saber res més.

Abans que la premsa i la resta de mitjans, amb la indulgència pròpia dels temps que pauta l'actualitat, procedissen a oblidar-lo, es va especular moltíssim sobre la seua dimissió. I més d'un gasetiller amb ànima de poeta, imaginació limitada i ganes de donar-se importància va escriure que els autèntics motius —el comunicat de premsa només esmentava allò tan suat i sovint tan fals dels “motius personals” — no se sabrien MAI, així, en versaleta o potser en majúscula; això, o alguna versió de la mateixa gracieta, perquè amb aquest acrònim —o amb alguna de les seues variants: Quel·lo Mai, Mr. Never, Mickey Mai— era com tothom coneixia Miguel Ángel Iborra, el rei del mambo del segon terme a les fotos oficials i als telenotícies, l'urpa dreta i potser també l'esquerra de qui tallava l'abadejo en aquesta Comunitat tan còmoda i trista, tot l'abadejo, fins i tot si era al forn i amb ceba caramel·litzada.

En aquella època, veient ma mare jaure al llit, abandonada a la seua dissort, no podia deixar de pensar en sa mare, per qui de tant en tant demanava, així com per son pare, preocupada per saber on eren i si estaven bé; ni tampoc que el final de l'àvia, consumida entre llençols i llagues, que anticipava el de la seua filla, la qual l'havia acompanyada fins al darrer alè, li servia al mateix temps de comparança odio- →

SALVADOR LLOSA

→ sa, perquè tot indicava que el de ma mare es produiria lluny de casa, lluny de qualsevol llit familiar; si no és que, a més a més, arribava en solitud, en algun moment que ni jo ni mon pare fóssem amb ella en aqueixa cambra corba on calia jugar al Tetris amb butaques, tauleta i cadires per a desplaçar-se, aqueix infern concèntric on semblava que els metres, malalts també, sense morfina i endoblegats de dolor, no arribaven mai ni als noranta centímetres.

No sé si fou per aquella època quan vaig sentir a les notícies que, els propers anys, una de cada dues persones patiria un càncer al llarg de la seua vida (molts d'ells, un que acabaria amb ella, si bé aquest matis se l'estalviaven). Un de cada dos, recorde haver pensat, la qual cosa significava que hi havia almenys una parella que mai en tindria, perquè en la meua família hi havien caigut mon pare i després ma mare. O això volíem pensar, ell i jo: que ella havia caigut després i no arran de la malaltia del seu home, que entre operacions, metàstasis per sort limitades, torturoteràpies diverses i recidives al cap dels anys, en portava ja prop de vint. Uns anys en què ma mare era qui havia estat sempre en primera línia, tenint-ne cura a la capçalera del llit; de vegades, nit i dia. En un d'aquells llits del mateix hospital on ara jeia i d'on començàvem a tenir clar que ja no s'alçaria.

Una dedicació així, pensàvem al principi de tot, era el que a la fi li havia canviat el caràcter; després, crèiem que era una depressió galopant; i a l'últim, un principi d'Alzheimer o un ictus, perquè, per exemple, negava haver dit coses que tot just acabava de dir, sovint exabruptes, renecs o desqualificacions quan ella rarament n'amollava algun i sempre ens retreia que en diguéssim, ell i jo.

Tanmateix, també havia sentit dir a la televisió, uns mesos abans, en un reportatge sobre els mòbils i els seus perills, que ja s'havia pogut demostrar la relació entre alguns tumors cerebrals i una exposició excessiva a les seues radiacions; entenent per excessiva, si no recorde malament, una de superior a mitja hora diària durant almenys sis mesos. Irònicament, doncs, era molt possible que tots aquells anys, especialment els darrers, en què ma mare havia acompanyat mon pare en els seus ingressos i havia despatxat dia sí dia també les telefonades contínues d'amics i familiars a aquell maleït aparell sense mans lliures, hagués desenvolupat aquell limfoma de la mida d'un ou a l'hemisferi esquerre, just el costat on solia tenir el mòbil mentre donava a uns i altres l'informe de la malaltia del seu home i rebia els seus ànims amb un agraïment sempre tenyit d'estoïcisme catòlic. A més a més, entre totes aquelles persones que potser telefonaven amb fe, esperança i caritat, però sense pietat, hi havia uns amics de fora de València i que, no sé si per això, els telefonaven cada dia una bona estona, en concret ella a ma mare, fins i tot quan mon pare ja era a casa. I cada sant dia dels anys previs a la manifestació del seu limfoma, aquella telefonada de la seua amiga havia sigut per a ma mare —segons les seues paraules— l'únic moment de tranquil·litat i de consol en el seu viacrucis diari. Una telefonada que rarament baixava dels trenta minuts i que molt sovint els superava, sempre a base d'un recompte malaltís de les respectives desgràcies i preocupacions, que es resumia en aquell "estem passant tant, filla meua!" que ma mare repetia com un mantra, i dels desigs mutus de millora i d'intercessió de les forces superiors... Una prova més que, com passa tan sovint, les millors intencions porten als pitjors resultats.

També era cert que aquelles radiacions telefòniques, cas de ser, com tot semblava indicar, altament cancerígenes, n'havien sigut potser més aviat un desencadenant, un catalitzador del que alguns estudis apuntaven com la causa última d'aquesta malaltia: a banda de l'edat, amb el desgast i la inflamació dels teixits, els deficiències i els maldecaps sense solució, com ara la insatisfacció personal, la greu malaltia d'un marit o la lamentable situació personal i laboral d'un fill...

I allà, en aquella cambra on els metres s'escurçaven cada pocs centímetres, mirant-la dormir, a banda de recordar l'àvia pensava molt sovint com em sorprendria, de menut, la facilitat amb què ma mare, amb la seua veu dolça i delicada com una carícia, adaptava les lletres de les cançons amb què em volia fer menjar o adormir-me després d'un malson. Ara, amb aquella massa de teixit monstruós de cèl·lules esvalotades, enfollides i kamikazes en un lòbul del cervell, el seu discurs, els dies que en tenia o que no es limitava a repetir el que li dèiem com si no parlàssim amb ella, a banda d'expressar la preocupació contínua pels seus pares, havia esdevingut poètic: "Eu, que a l'ambient del carrer li falta molt de particular?", podia preguntar-me en despertar-se o abans d'un àpat, volent saber, en realitat, quina hora era o si quedava molt per a fer-se fosc.

Tornant a MAI, però, cal dir que per certes circumstàncies que de seguida explicaré l'havia trobat, si no en el moment just, almenys quan encara li podia haver fet unes quantes preguntes la resposta a les quals hauria afegit molt d'interès al treball que m'havien encomanat. Aquells dies, com vaig saber poc després, la metàstasi encara no li havia col·lapsat els pulmons, però ja hi devia faltar poc, perquè el dil·luns següent una tos esquinçadora no el deixava a penes respirar.

→

→ [...]

I heus ací que molt després d'això, quan ja havia perdut el compte dels *encàrrecs* adults, [...] quan ja havia esdevingut jo, com deia adés, la prosa mateixa que escrivia: la dels que no escrivien, per tant un no ningú, l'editor em demanà que redactàs, aquesta volta en espanyol, és clar, i sota el nom d'una periodista que acabaven d'ascendir a cap de premsa d'una alcaldia important, la biografia d'aquell conseller, ja mort, que havia sigut el poder en l'ombra d'aquesta Comunitat i de qui mai, fins que havia plegat de la nit al dia, havia sigut el factòtum.

Així doncs, com manava el cercle de la meua condemna, havia d'escriure l'hagiografia d'un conseller mort que, per davant de Volero, era el benborserí més il·lustre de la Història; i ara resultava que qui més íntimament l'havia conegut, si més no en el món de la política, jeia, al cap de tants anys, a la cambra del costat de la de ma mare. És a dir, que quan ja m'havia resignat, a força de temps i de bacs, al fet que aquell abisme fangós de la precarietat laboral, emocional i intel·lectual havia de ser, fins a l'últim de la meua vida, el pa nostre de cada dia, l'errada d'un infermer novell m'obria el que aviat em va semblar l'esclètxa per on fugir de tot allò; si bé l'únic que vaig aconseguir, al capdavant, va ser tornar-m'hi a estavellar, però aquest colp caient des de més alt i estacant-m'hi una mica més fondo...

I mentre amb la porta entreoberta, per a alleujar una mica l'olor de la sonda, i amb la lentitud exasperant de sempre, li acabava de donar el sopar a la pobra dona mirant per la finestra enfosquida l'esqueina desgastada dels edificis semiabandonats de La Fe antiga, color merda de lloca o pell de malalt crònic, no deixava de preguntar-me què devia pensar veient-los el pacient de la cambra del costat. [...]

Des de la cambra del costat, però, els mateixos edificis i el mateix carrer, com devia veure'ls un moribund que en aquest país ho havia sigut tot, que tot ho havia tingut? Què devien significar, doncs, per a la ment d'algú així, l'agitació de la vida de cada dia i la decrepitud d'aquella ciutat sanitària amb el so de fons dels bips del gota a gota i, molt més tènue, per sota d'una tos gairebé contínua i només per a orelles properes, del sostingut de la crepitació de l'oxigen, com a la cambra de ma mare?

Com que el concert a contratemps per a dos bips i tos seca es perllongava, vaig eixir al passadís, per comprovar que venia d'on jo creia: i sí, la porta d'aquella cambra era oberta de bat a bat, com quan es deixa el malalt sol de matinada; de manera que si aquells grills mecànics, inescapables, continuaven cridant l'atenció des de feia tanta estona, devia ser que, en efecte, havia sopat poc o gens i almenys des d'aleshores no hi havia ningú amb ell, i tampoc no devia haver premut el botó que engegava el bronzit que des de feia uns segons se sentia al lluny, al taulell de la infermeria. Un bronzit tènue, lent i monòton, com la queixa d'un malalt que ha perdut la paraula.

Recorde que, en entrar de nou a la cambra de ma mare després d'haver aguat a l'altra, sense haver gosat endinsar-m'hi per a intentar reconèixer MAI en aquell pacient, la vaig mirar com per a dir-li qui teníem de veí, com si fóssem al menjador de casa o a la cambra d'un hotel i no a l'edifici central d'aquella institució per a malalts de càncer que, de fora, tot i tenir ja un grapat d'anys, semblava nou de trinca: el típic pastís de noces redó, de nata i xocolate negre, però en macabre i sense novençans de plàstic, i en veure aquells ulls marrons sense esguard, aquell rictus tort sense la màscara d'oxigen i aquell cos tou i sense esme, esclafat contra el llit dins de la samarreta tallada per darrere que li feia de camisa i que, no

ho podia evitar, em duia al cap la paraula sudari; recorde, deia, que vaig quedar palplantat, fitant-la com un idiota, i que de sobte em preguntà, com si sabés d'on venia:

—Què t'ha dit?

El mateix, però, que m'havia preguntat el dia abans en veure'm tor-

nar del lavabo, i quan li havia demanat a qui es referia, o a què, no m'ho havia sabut dir, com d'habitud en les nostres, diguem-ne, converses.

—Res —vaig respondre.

Llavors em va venir a esment el que m'havia dit la periodista a qui feia de negre i que l'havia pogut entrevistar: el senyor MAI, entre altres coses, tenia un inici de demència senil que semblava més aviat, segons les preguntes que ella li feia, un atac en tota regla de memòria selectiva...

Però això m'ho havia dit feia vora quatre mesos, i a l'editorial m'havien donat un termini de cinc, amb la qual cosa, i atesa la quantitat d'informació que ja havia aplegat ella, no m'havia molestat a entrevistar MAI ni tampoc, per descomptat, cap altre de menys important en la vida pública del protagonista del llibre. Ara, però, vaig pensar veient sense mirar-lo el trànsit de la fi de la vesprada sota l'ombra d'aquells edificis condemnats, malgrat tot no podia deixar d'intentar-ho, no em podia arriscar a penedir-me'n quan un dia no molt llunyà el baixassen a cures intensives o el canviassen d'habitació pel

camí del mortuori. I de nou vaig traure el nas al lllindar d'aquella cambra, per comprovar que el malalt seguia a soles, i hi vaig entrar carregat de raó.

Més enllà de la pudor, tan familiar i sinistra: aquell ambient d'orins sondats, roba suada, material mèdic i perfum de desinfectant —la mateixa barreja d'aire viciat, fastig infinit i esperança desesperada que, amb diferent grau i proporció, em colpejava en entrar a la cambra de ma mare—, el primer impacte va ser molt fort, perquè les imatges seues que recordava, a les fotos i als vídeos de Google i Youtube que havia buscat quan començava a redactar la biografia, en els quals sempre se'l veia en darrer terme, gran com era, o al costat de qui posava al costat del conseller, ara xocaven de manera brutal, irrecognosciblement inequívokes, amb aquella despulla de davall del llençol sota la llum indirecta de la capçalera: un cos llarg en la pell i els ossos, perdut dins del pijama i sacsejat pels estossecs, i darrere de la màscara d'oxigen un rostre arrugat, contret, tacat i sec fins a la inversemblança que esdevenia insuportable quan obria de bat a bat aquells ulls enormes, grisos i tèrbols, que miraven des d'una distància on ja res no el podia assolir; i encara menys, el familiar d'un altre malalt, un tafaner covard que enfront d'aquella mirada sense fons no va tenir millor pensada que demanar-li perdó i anar-se'n, com qui s'ha equivocat d'habitació. I amb un esforç tan lent com dolorós el senyor MAI, allò que restava d'ell, va assentir i va tornar a tancar els ulls sense esperar que giràs cua.

Ja a fora, abans d'entrar a la cambra de ma mare, mentre per aquell passadís circular i estret, a pas de processó, veia allunyar-se un malalt consumit que es recolzava al pal amb rodes d'on penjava un gota a gota, vaig caure amb una recança coent, estúpida de tan viva, que volia haver tocat a l'interfon perquè MAI en tenia un de buit, com si el pitjor que li podia passar a aquell home, igual que a ma mare, no li hagués passat ja.

Un matí que mon pare era a la químiu, dos dies després de la confusió de les safates, a l'hora de l'esmorzar, vaig baixar a fer-me un tallat, com tenia el costum, abans que a la cafeteria canviàs el torn, perquè la cambrera dels matins, antipàtica com ella a soles, era una virtuosa de l'express.

Mentre al televisor, com per una ironia cruel, les gimnastes d'una competició internacional s'enderiaven a fer volantins pels aires, ma mare, afonada al mig d'aquell llit articulat, s'havia endormiscat respirant per la boca, i vaig aprofitar per a eixir, sense fer soroll, abans que entrassen a mata-degolla les infermeres per a netejar-la. A l'ascensor, com que anava mig grogui després d'una nit mal dormida a base de trens perduts o que no arribaven mai a destinació, no em vaig adonar que el botó que havia premut el zelador que em precedia, amb aquell aire típic de molts zeladors de no ser d'aquella guerra i d'estar-hi només per imperatiu laboral, era el del soterrani.

De tant en tant, en comptes d'aturar-se a la planta baixa, o també abans de pujar, l'ascensor baixava a la -1, perquè allà a sota, a part d'anar-hi quan calia, el personal gastava la cabina, de dues entrades, per a passar d'una banda a l'altra —d'una fossa a un altra, sent com era un hospital de planta concèntrica— d'aquell laberint de l'infraómbra amb sales de radiologia i de medicina nuclear que compartien cercle amb el mortuori. Aquesta vegada, en aplegar a baix, per la porta que només s'obri amb clau, a la nostra esquena, un zelador que no tenia vist i que a penes saludà va travessar la cabina darrere de l'altre i jo els vaig seguir a l'esme; sense adonar-me, fins al cap d'uns segons, que no era a l'encreuament del passadís d'urgències i d'intensius amb el que va al vestíbul, on hi ha la cafeteria, sinó al racó solitari amb seients color fusta i llums groguencs on conflueixen els dos passadissos de les sales d'exploracions.

Quan vaig girar-me cap a la cabina, faltava només un pam perquè es tancassen les portes i començàs a pujar; afortunadament!, vaig pensar a l'instant desfent els meus passos, perquè, tot seguit, de la segona sala, la 10, havia eixit ella, la filla de MAI, i s'havia assegut a tocar de la porta, amb el rostre desencaixat i a la vora de les llàgrimes. En veure-la així, tan trasbalsada que ni havia notat la meua presència, vaig dubtar una mica, però de seguida vaig comprendre que m'hi havia d'acostar, que si no en treia res per a la biografia, almenys podria conhortar una estona aquella bellesa morena d'aire lànguid i cos d'escàndol. ●